

عنوان : اشتراکات و تمایزات کلامی شیعه و سنی در مساله امامت ، عصمت و علم

استاد راهنما : سرکارخانم فاطمه قبادی

محققین : حدیث حسنوند

زینب یوسفوند

هنگامه الهیار پور

مدسه علمیه سطح دو بنت الرسول (سلام الله علیها) الشتر

پاییز ۱۳۹۷

چکیده

امام شناسی از مهم ترین بحث های زیربنایی در مکتب بزرگ اسلامی تشیع است از چنان اهمیتی برخوردار است که شیعه اثنی عشری را امامیه نیز گفته اند. در مساله امامت، عصمت و علم امام، از لحاظ کلامی اشتراکات و تمایزاتی بین شیعیان و اهل سنت وجود دارد که آگاهی از دیدگاه عقلی و نقلی سبب می شود بسیاری از اشکالات و مسائل مربوط به امامت بر طرف گردد. در این موضوع مورد نظر، تمایزات بیشتر از اشتراکات می باشد. فصل اول تحقیق شامل: مساله امامت از دیدگاه عقلی: فائده لطف و حفاظت از دین رسول (صل الله علیه و آله)، ادله نقلی از جمله آیات؛ تبلیغ، اکمال، اسلام و مباحثه در اثبات امامت است. فصل دوم دلائل عقلی عصمت از جمله: تسلسل، اصل امام حافظ شریعت، اصل اطاعت پذیری و دلایل نقلی، آیات عصمت شامل: آیه ۷۳ سوره انبیاء، آیه ابتلا، هدایت، اولی الامر، تطهیر می باشد. دو آیه اخیر اشکالات و جواب آنها از دیدگاه علامه طباطبایی و علامه تهرانی به طور مفصل بیان شده و بخش آخر تحقیق به دلائل قرآنی علم امام، سوره جن پرداخته است.

کلید واژه ها

امامت، عصمت، علم امام، شیعه، اهل سنت

علم (فن) کلام از علوم اسلامی است که در آن بر کاربرد عقل و علم در مسائل اعتقادی تأکید می‌شود و در برخی رویکردهای دیگر جنبه نقلی و سمعی آن مورد تأکید قرار می‌گیرد .

این علم به پایه‌های اعتقادی در یک دین و مقابله و بحث با نظرات دیگر اندیشه‌ها می‌پردازد. جستارهایی مانند برهان‌های اثبات وجود خدا، حدوث یا قدم جهان هستی، نبوت خاصه و نبوت عامه، عدل الهی، امامت، معاد و... در این رشته نظری بحث می‌شود. در این مقاله به اشتراکات و تمایزات مساله امامت و دو صفت ؛عصمت و علم امام می‌پردازد و به دلایل عقلی از دیدگاه روایات و علمای دینی و دلایل نقلی از آیات و روایات می‌پردازد، و به نقاط مشترک و تمایزات شیعه و اهل سنت می‌پردازد.

این موضوع از جمله مسائلی که امروزه در بین جوانان و فضا‌های مجازی زیاد به آن پرداخته می‌شود، آگاهی از دلایل عقلی و نقلی سبب فراهم شدن زمینه پاسخ‌گویی به جویندگان علم و حقیقت می‌باشد.

محققانی هم چون علامه طبرسی، خواجه نصر الدین طوسی، علامه طباطبائی و... همچنین علامه حسینی تهرانی و شهید مطهری، حسین گنجی و دیگران به موضوع مورد نظر پرداخته اند ضمن احترام به همه نگارندگان همگی به صورت کلی ضمن بحث‌های دیگر به موضوع مورد نظر پرداخته اند ولی این تحقیق با روش کتابخانه به صورت جزئی فقط به توصیف مساله اشتراکات و تمایزات کلامی در مساله امامت و عصمت و علم امام می‌پردازد .

حال این سوال مطرح است اشتراکات و تمایزات کلامی در مساله امامت و صفاتی چون عصمت و علم امام

کدامند؟

فصل اول	۱
الف- تعریف علم کلام	۲
ب- واژگان امام و امامت	۳
ج- امامت نزد اهل سنت و شیعه	۴
الف- دلایل عقلی امامیه	۱۰
۱- دلیل عقلی اول	۱۰
۱-۱ قاعده لطف	۱۰
۱-۲ دلیل عقلی لطف، شهید مطهری	۱۱
امام کارشناس دین	۱۱
۲- دلیل عقلی دوم	۱۲
۲-۱ محافظت	۱۲
۳- دلیل عقلی سوم	۱۳
رابطه امامت ولایت	۱۵
ب- ادله قرآنی و براهین امامت	۱۵
آیه اول: آیه تبلیغ	۱۵
آیه دوم: آیه اکمال	۱۷
نصب امام در روز غدیر	۱۷
آیه سوم: آیه اسلام	۲۰
آیه چهارم: مباحله	۲۱
فصل دوم	۲۳
الف- مسأله عصمت	۲۴
۱- وجود عصمت امام در کلام	۲۴
۱-۱ امتناع تسلسل	۲۴

۲۵	۱-۲ امام حافظ شرعیت
۲۵	۱-۳ دلایل عقلی عصمت امام در کلام شهید مطهری
۲۶	۱-۴ مسأله تنصیف
۲۹	۱-۵ اصل اطاعت پذیری از امام
۳۰	ب- دلایل عصمت امام در قرآن کریم
۳۰	آیه اول: آیه ۷۳ سوره انبیاء
۳۲	آیه دوم: آیه ابتلاء
۳۳	آیه سوم: آیه هدایت
۳۴	آیه چهارم: آیه اولی الامر
۳۴	اشکالات اهل سنت
۳۴	اشکال اول
۳۵	پاسخ
۳۵	اشکال دوم
۳۵	پاسخ
۳۶	اشکال سوم
۳۶	پاسخ
۳۶	اشکال چهارم
۳۷	پاسخ
۳۷	اشکال پنجم
۳۷	پاسخ
۳۸	نکته
۳۹	آیه پنجم: آیه تطهیر
۴۱	بیان اشکالاتی که بر آیه تطهیر گرفته اند و جواب آنها
۴۱	اشکال اول
۴۱	جواب
۴۲	اشکال دوم
۴۲	جواب
۴۲	اشکال سوم

صفات دیگری از امام همچون انصاف، اشجعیت و... همچنین رابطه امام و خلافت، مالکیت، وزارت و هدایت قابل تحقیق می باشد.

*قرآن

- ۱- اسعدی، محمد، (۱۳۹۲) ولایت و امامت پژوهشی از منظر قرآن، قم، پژوهشگاه حوزه و دانشگاه.
- ۲- الهی قمشه‌ای، مهدی (۱۳۸۰)، ترجمه قرآن الهی قمشه‌ای، (چاپ دوم)، قم، فاطمه الزهراء.
- ۳- امینی نجفی، عبدالحسین (۱۳۸۸) الغدير، پنجم، قم، موسسه ميراث نبوت.
- ۴- بستانی، فواد افرام (۱۳۷۵)، فرهنگ ابجدی، چاپ دوم، تهران، اسلامی.
- ۵- حسینی تهرانی، سید محمد حسین (۱۳۸۵)، تلخیص موضوعی امام شناسی (چاپ اول)، ترجمه حسن دریا بیگی، تهران، انتشارات مهر.
- ۶- حسینی تهرانی، سید محمد حسین (۱۴۲۶ش) امام شناسی، ج ۲، (چاپ سوم) مشهد، علامه طباطبایی.
- ۷- _____ ج ۱۴، (چاپ سوم) مشهد، علامه طباطبایی.
- ۸- حویزی، عبدعلی بن جمعه (۱۴۱۵)، تفسیر نور الثقلین، مصحح هاشم رسولی، قم.
- ۹- خواجه‌ای، محمد (۱۳۷۴)، امامت در قرآن و سنت و عقل و عرفان (چاپ دوم)، مولا، تهران، ایران مصور.
- ۱۰- خوانساری، سید، محمد باقر (۱۳۷۱) انصاف در امامت، بی جا، صدوق.
- ۱۱- دشتی، محمد (۱۳۸۷) ترجمه نهج البلاغه، (چاپ دوم)، قم، نصایح.
- ۱۲- سبجانی، جعفر (۱۳۸۹)، سیمای عقاید شیعه، ترجمه جواد، محدثی، بی جا، موسسه فرهنگی هنری شعر.
- ۱۳- سعیدی مهر، محمد (۱۳۹۰) آموزش کلام اسلامی، ج ۲، قم، کتاب طه.

۱۴- سعیدی مهر، محمد (۱۳۹۰)، کلام اسلامی، هشتم، قم، کتاب ملی.

۱۵- شفیعی، سید محمد، (۱۳۸۹) شیعه شناسی، اول، قم، بنیاد معارف اسلامی.

۱۶- طباطبایی، محمد حسین (۱۳۷۴)، ترجمه تفسیر المیزان، ج ۱، ترجمه سید محمد باقر، موسوی (چاپ پنجم)، قم، دفتر انتشارات اسلامی.

۱۷- _____ ج ۳، ترجمه سید محمد باقر، موسوی (چاپ پنجم)، قم، دفتر انتشارات اسلامی.

۱۸- _____ ج ۱۱، ترجمه سید محمد باقر، موسوی (چاپ پنجم)، قم، دفتر انتشارات اسلامی.

۱۹- _____ ج ۱۹، ترجمه سید محمد باقر، موسوی (چاپ پنجم)، قم، دفتر انتشارات اسلامی.

۲۰- _____ ج ۲۰، ترجمه سید محمد باقر، موسوی (چاپ پنجم)، قم، دفتر انتشارات اسلامی.

۲۱- طبرسی، احمد ابن علی بن ابی طالب (۱۳۹۳) احتجاج، ترجمه بهرداد، جعفری، ج ۱، تهران، دار الکتب الاسلامی.

۲۲- طبرسی، احمد ابن علی بن ابی طالب (۱۳۹۳)، احتجاج، (بهرداد جعفری) ج ۲، تهران، دار الکتب الاسلامی.

۲۳- طوسی، نصیر الدین، (۱۳۹۲)، ترجمه و شرح کشف المراد، ترجمه علی، شیروانی، (چاپ ششم) قم، دار العلم.

۲۴- فخلعی، محمد تقی (۱۳۸۳)، مجموعه گفت‌مانهای اسلامی، (چاپ اول) تهران، نشر مشعر.

۲۵- قرشی، علی اکبر (۱۳۷۱) قاموس قران، ج ۵، (چاپ ششم)، تهران، دار الکتب الاسلامی.

۲۶- قزوینی، سید امیر محمد، (۱۴۲۰ق)، الآلوسی و التشیع (چاپ: اول)، قم، مرکز الغدير للدراسات الإسلامية.

۲۷- قمی، محمد بن علی بن بابویه (شیخ صدوق) (۱۳۹۳)، رسائل شیخ صدوق، بی تا، ارمغان طوبی.

۲۸- _____ (۱۳۹۴)، عیون اخبار الرضا علیه السلام ج ۲، ترجمه محمد، رحمتی شهر رضا (چاپ اول)، قم، نغمه قران.

۲۹- کلینی، محمد، اصول کافی، اعتقادی، اجتماعی، اخلاقی، ج ۲، انتشارات چهارده معصوم علیهم السلام.

۳۰- گنجی، حسین (بی تا) امام شناسی، اول، قم، انتشارات اشیا نه مهر.

۳۱- مجلسی، محمد باقر (۱۳۸۴)، امام شناسی (چاپ: ششم)، قم، سرو.

۳۲- محقق، فاطمه (۱۳۹۱)، عصمت از دیدگاه شیعه و سنی، قم، آشیانه مهر.

۳۳- مطهری، مرتضی (۱۳۸۹)، امامت و رهبری (چاپ چهل و سوم)، قم، انتشارات صدرا.

۳۴- مطهری، مرتضی، مکتب تشیع (سالنامه) ش ۲، ولاء و ولایت ها.

۳۵- مظفری، حیدر (۱۳۹۰) بازخوانی تحولات امامت، اول، قم، انتشارات اشیا نه ی مهر.

36- معین، محمد (۱۳۶۳) فرهنگ فارسی، ششم، تهران، انتشارات امیرکبیر.

37- مفتی، حمید (۱۳۷۴)، قاموس البحرین، (چاپ اول) تهران.

۳۸- مکارم شیرازی، ناصر (۱۳۷۱)، تفسیر نمونه، ج ۲۸، (چاپ دهم)، تهران، دار الکتب الإسلامیة.

۳۹- مکدرموت، مارتین (۱۳۷۲)، اندیشه‌های کلامی شیخ مفید، ترجمه احمد آرام، تهران، انتشارات دانشگاه تهران.

۴۰- مینایی، بهروز (۱۳۹۵)، اندیشه کلامی عصمت: پیامدها فقهی و اصول فقهی، قم پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی .